

len, wijzigen of gelijk blijven van de per ophelpunt beschikbaar gestelde frequenties, maakt dit niet anders. Voorzover de rechtbank heeft overwogen dat sprake is geweest van het intrekken en opnieuw verlenen van de vergunningen, kan dat oordeel dan ook niet voor juist worden gehouden. Voor de beantwoording van de vraag of de aangevallen uitspraak dient te worden vernietigd, is in dit geval evenwel doorslaggevend of het oordeel van de rechtbank, dat de beslissing op bezwaar is genomen in strijd met art. 7:12 Awb en dat de minister opnieuw op de bezwaren moet beslissen, in stand kan blijven. Het CBB ziet aanleiding om dit oordeel van de rechtbank te onderschrijven. Het CBB kan in de betogen van de minister en de NOS geen aanknopingspunten vinden voor het oordeel dat in een procedure tegen een besluit tot ambtshalve wijziging op grond van art. 3.7, derde lid, Tw niet zou kunnen worden aangevoerd, dat tevens sprake is van een situatie als bedoeld in één van de andere in art. 3.7, tweede lid, Tw genoemde gevallen, waarmee de minister bij het nemen van het besluit ten onrechte geen rekening heeft gehouden. Gelet op de aard en de betogen van VCR en Sky Radio zou dat bijvoorbeeld het geval genoemd in art. 3.7, tweede lid, aanhef en onder f, Tw kunnen zijn, namelijk dat de instandhouding van de vergunning de daadwerkelijke mededinging op de relevante markt in aanzienlijke mate zou beperken. Dat de minister bij de beoordeling en weging van een dergelijk betoog betekenis kan of wil toekennen aan de omstandigheid dat de besluiten waarbij de vergunningen aan de NOS zijn verleend rechtens onaantastbaar zijn geworden, of dat de NOS op grond van andere, eveneens onherroepelijk geworden besluiten een wettelijk voorkeursrecht toe zou komen, kan niet afdoen aan de op de minister rustende plicht om gemotiveerd op een ontvankelijk bezwaar in te gaan.

Beslissing

Het CBB meent dat de rechtbank terecht heeft geoordeeld dat de beslissing op bezwaar genomen niet deugdelijk is gemotiveerd en derhalve in strijd is met art. 7:12 Awb. Daarnaast is dat besluit eveneens in

strijd met art. 7:11, eerste lid, Awb, op grond waarvan de heroverweging op grondslag van het bezwaar dient plaats te vinden. De conclusie moet derhalve zijn dat de aangevallen uitspraak van de rechtbank, met enige verbetering van de gronden waarop zij berust, dient te worden bevestigd.

VERZEKERINGS- EN AANSPRAKELIJKHEIDSRECHT

Mw. mr. M. Keijzer-de Korver, Stadermann Luiten Advocaten, Rotterdam

Schadevergoeding bij overlijden in geval van ongehuwd samenwonen. Uitleg van art. 6:108 lid 1 aanhef en onder c en d BW.

(Hoge Raad 16 december 2005, Rechtspraak van de Week 2006 nr. 1)

Feiten

Een man en een vrouw wonen enkele jaren ongehuwd samen, wanneer zij een perceel grond kopen om daarop een woning te laten bouwen. Zij financieren de aankoop met een hypothecaire geldlening, die gebaseerd is op het inkomen van de man (circa f 90.000,00 bruto) en van de vrouw (f 60.000,00 bruto).

Op enig moment neemt de vrouw deel aan een bedrijfsuitje. Haar werkgever heeft een bedrijf ingehuurd voor het organiseren en begeleiden van een avontuurlijk programma. De vrouw overkomt een ongeval en zij overlijdt als gevolg daarvan.

De nieuwe woning wordt nadien opgeleverd.

De man spreekt de organisator aan tot vergoeding van schade door het derven van levensonderhoud, waaronder begrepen kosten voor huishoudelijke hulp, op grond van art. 6:108 BW. De organisator erkent aansprakelijkheid, maar betwist de verschuldigdheid van de gevorderde schadeposten. In de daaropvolgende procedure draait het om de uitleg van art. 108 lid 1 aanhef en onder c en d BW. Voor een goed begrip van de uitspraak volgt hierbij de tekst van het eerste lid van dit wetsartikel (*markering MKK*):

Art. 6:108 BW

Lid 1. Indien iemand ten gevolge van een gebeurtenis waarvoor een ander jegens hem aansprakelijk is overlijdt, is die ander verplicht tot vergoeding van schade door het derven van levensonderhoud:

- a. *aan de (...) echtgenoot, de geregistreerde partner en de minderjarige kinderen van de overledene, tot ten minste het bedrag van het hun krachtens de wet verschuldigde levensonderhoud;*
- b. *aan andere bloed- of aanverwanten van de overledene, mits deze reeds ten tijde van het overlijden geheel of ten dele in hun levensonderhoud voorzorg of daartoe krachtens rechterlijke uitspraak verplicht was;*
- c. *aan degenen die reeds vóór de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid berust, met de overledene in gezinsverband samenwoonden en in wier levensonderhoud hij geheel of voor een groot deel voorzorg, voor zover aanneemelijk is dat één en ander zonder het overlijden zou zijn voortgezet en zij redelijkerwijze niet voldoende in hun levensonderhoud kunnen voorzien;*
- d. *aan degene die met de overledene in gezinsverband samenwoonde en in wiens levensonderhoud de overledene bijdroeg door het doen van de gemeenschappelijke huishouding, voor zover hij schade lijdt doordat na het overlijden op andere wijze in de gang van deze huishouding moet worden voorzien.*

Rechtbank Roermond

De Rechtbank wijst de vordering van de man tot vergoeding van schade door het derven van levensonderhoud toe, echter tot een lager bedrag dan de man heeft gevorderd. Voorts acht de Rechtbank een bepaald bedrag voor huishoudelijke hulp toewijsbaar, aangezien de man door het wegvallen van de vrouw enige hulp in de huishouding nodig heeft.

Hof Den Bosch

(15 juni 2004, NJ 2004 nr. 693)

Het Hof oordeelt anders dan de Rechtbank. De wetgever heeft volgens het Hof beoogd om de ongehuwd samenwonende, niet geregistreerde partner, alleen dan een vordering toe te kennen indien deze redelijker-

wijs niet voldoende in het levensonderhoud kan voorzien en dus behoeftig is, welk begrip in algemene zin moet worden opgevat. De behoeftigheid dient derhalve niet - zoals in de onderdelen a en b van art. 108 - gerelateerd te worden aan de specifieke situatie van de huishouding waarvan de overledene en de nabestaande deel uitmaakten. In het geval van ongehuwd samenwonenden moet derhalve aan strengere vereisten worden voldaan, willen die nabestaanden een aanspraak op schadevergoeding door het derven van levensonderhoud verkrijgen. Naast de eis van behoeftigheid is voorts vereist dat de overledene geheel of voor een groot deel voorzorg in het levensonderhoud van de partner.

Het Hof oordeelt dat van behoeftigheid bij de man geen sprake is gezien de hoogte van zijn inkomen. Gelet op de wederzijdse inkomens kan voorts niet worden gezegd dat de vrouw geheel of voor een groot deel in het levensonderhoud van de man voorzorg. Het Hof acht daarbij niet van belang dat de man zelf niet in staat is de levensstandaard te (blijven) financieren die hij met de vrouw had verkregen of wilde verkrijgen, noch dat hij met de vrouw een duurdere, nieuwe woning wilde betrekken die hij uit alleen zijn eigen salaris niet kon bekostigen.

Met betrekking tot de kosten voor huishoudelijke hulp overweegt het Hof dat art. 108 lid 1 onder d is geschreven voor het geval dat op de overledene de volledige zorg voor de huishouding rustte, terwijl bovendien betaalde vervangende hulp noodzakelijk is. Het Hof acht de vordering in principe niet toewijsbaar, omdat de man en de vrouw de huishoudelijke taken hadden verdeeld, terwijl de man op dat moment feitelijk geen kosten maakte voor het laten doen van de huishouding. Hoewel art. 108 lid 1 sub d geen grondslag biedt voor toewijzing van de gevorderde kosten, laat het Hof de beslissing van de Rechtbank op dit punt in stand, omdat de hiertegen aangevoerde grieven falen.

Het is mij niet duidelijk waarom het Hof in de grieven geen ruimte heeft gezien om de beslissing van de Rechtbank te vernietigen en de vordering van de man alsnog af te wijzen.

Hoge Raad

Anders dan het Hof oordeelt de Hoge Raad dat de wetgever geenszins heeft beoogd onderscheid te maken tussen de nabestaanden als bedoeld in het eerste lid onder a en b enerzijds en die onder c anderzijds. Het gaat in alle gevallen om de vraag naar de behoeften van de langstlevende in de betekenis die aan die term ook in art. 1:397 lid 1 BW toekomt. Het Hof heeft dus door te oordelen dat voor de nabestaande als bedoeld onder c vereist is dat sprake is van behoefte die niet is gerelateerd aan de specifieke situatie van de huishouding waarvan de partners deel uitmaakten, maar van behoefte in algemene zin, blijkt gegeven van een onjuiste rechtsopvatting.

Voorts is onjuist de uitleg die het Hof heeft gegeven aan het vereiste dat de overledene geheel of voor een groot deel voorzag in het levensonderhoud van de onder c bedoelde nabestaande. Niet vereist is dat de overledene het grootste aandeel had in de gemeenschappelijke kosten van levensonderhoud. Het komt aan op de vraag of de behoefte aan levensonderhoud van de nabestaande door het overlijden van de partner is toegenomen.

De door het Hof aan art. 108 lid 1 sub d gegeven uitleg is evenmin juist. De tekst van dit artikel dwingt niet tot een lezing die de aanspraak van de nabestaande beperkt tot situaties waarin de overledene de gehele zorg van het huishouden voor zijn/haar rekening nam. Er bestaat geen redelijke grond waarom het wegvallen van de huishoudelijke taakvervulling door het overlijden van een van de partners verschillend zou moeten worden behandeld, al naar gelang die partner de gehele huishoudelijke taak vervulde, dan wel de partners die taken onderling verdeelden. De Hoge Raad is het voorts niet eens met de opvatting van het Hof dat voor de vraag of de nabestaande schade lijdt in de zin van art. 108 sub d beslissend is of deze daadwerkelijk kosten maakt voor het uitvoeren van de huishoudelijke taken.

Commentaar

Art. 6:108 BW regelt de schadevergoedingsverplichting van degene die aansprakelijk is voor een gebeurtenis waardoor iemand overlijdt. Het artikel omschrijft limitatief wie tot de kring van gerechtigden behoren: (a) de echtgenoot, geregisteerde partner en minderjarige kinderen van de overledene; (b) andere bloed- of aanverwanten onder bepaalde voorwaarden; (c) en (d) degenen die met de overledene in gezinsverband, ongehuwd samenwoonden, eveneens onder bepaalde voorwaarden.

De tekst van art. 108 lid 1 sub c lijkt aan de categorie 'ongehuwd samenwonenden' de zwaarste voorwaarden te stellen om in aanmerking te kunnen komen voor vergoeding van overlijdensschade. Het betreft de volgende vier voorwaarden: (1) de nabestaande woonde vóór de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid berust, met de overledene in gezinsverband samen; (2) de overledene voorzag geheel of voor een groot deel in het levensonderhoud van de nabestaande; (3) aannemelijk is dat de samenwoning en het verstrekken van levensonderhoud zonder het overlijden zou zijn voortgezet en (4) aannemelijk is dat de nabestaande redelijkerwijs niet voldoende in zijn levensonderhoud kan voorzien.

In de onderhavige zaak genoten beide partners een goed inkomen, waarvan zij ieder afzonderlijk prima konden leven. Toen de vrouw overleed als gevolg van een gebeurtenis waarvoor een ander aansprakelijk was, rees de vraag of de man een vordering kon instellen op grond van art. 6:108 lid 1 sub c BW.

Het Hof oordeelde dat de man geen recht had op schadevergoeding wegens gedeerd levensonderhoud, omdat niet was voldaan aan het hiervoor genoemde tweede en vierde vereiste. Het Hof overwoog dat maatschappelijk misschien de behoefte werd gevoeld om de aanspraken van ongehuwd samenwonenden op één lijn te stellen met die van gehuwden en geregisteerde partners, maar dat het zijn taak als rechter te buiten ging om de extra vereisten ten aanzien van ongehuwd samenwonenden buiten toepassing te laten.

Op basis van deels weer andere passages uit de totstandkomingsgeschiedenis van art. 108 dan waarop het Hof zich had gebaseerd, oordeelde de Hoge Raad daarentegen (conform de conclusie van de Procureur-Generaal mr. A.S. Hartkamp) dat geen differentiatie dient te worden aangebracht tussen de aanspraken van de diverse categorieën nabestaanden.

Aan de zinsnede sub c *'en zij redelijkerwijze niet voldoende in hun levensonderhoud kunnen voorzien'* komt blijkens de parlementaire geschiedenis geen zelfstandige betekenis toe naast de in de aanhef van het artikel opgenomen beperking *'schade door het derven van levensonderhoud'*. De zinsnede *'in wier levensonderhoud [de overledene] geheel of voor een groot deel voorzigt'* vereist voorts niet dat de overledene het grootste aandeel had in de gemeenschappelijke kosten van levensonderhoud. Het komt slechts aan op de vraag of de behoefte van de nabestaande door het overlijden van de partner is toegenomen. De rechter zal concreet moeten toetsen of de nabestaande redelijkerwijs in staat is om de levensstandaard zoals die met de overledene bestond, te blijven financieren.

De omvang van de schadevergoeding is blijkens de parlementaire geschiedenis afhankelijk van zowel de draagkracht van de overledene zoals deze zich naar alle waarschijnlijkheid verder zou hebben ontwikkeld indien hij/zij was blijven leven, als van de feitelijke behoefte van de nabestaande zoals deze zich na het overlijden verder ontwikkelt. De behoefte van de gerechtigde als bedoeld in art. 108 lid 1 sub c is derhalve niet per definitie beperkt tot het bestaansminimum. Er moet rekening worden gehouden met de maatschappelijke kring waartoe de overledene en de nabestaande behoorden en met de stand waarin zij gewend waren te leven.

In de onderhavige zaak brengt dit met zich mee dat bij de berekening van de overlijdensschade in elk geval rekening moet worden gehouden met het feit dat de man de duurdere nieuwe woning, die hij met de vrouw had laten bouwen vóór haar overlijden, wenste te betrekken. De kosten van die woning zouden immers uit beider inko-

mens worden voldaan. Van de man kan niet worden verlangd dat hij afziet van het betrekken van deze woning.

Voor wat betreft de kosten van huishoudelijke hulp heeft het Hof ten onrechte in art. 108 lid 1 sub d het vereiste gelezen dat de overledene de huishouding volledig voor zijn/haar rekening nam. Het woord 'volledig' staat niet in het artikel. De uitleg van het Hof acht ik opmerkelijk, aangezien hij lid 1 sub c naar de letter heeft uitgelegd, maar dat niet doet bij lid 1 sub d. Gelukkig heeft de Hoge Raad zich door het feit dat blijkens de parlementaire geschiedenis bij dit artikellid werd gedacht aan de niet buitenshuis werkende vrouw die het hele huishouden verzorgde, niet laten weerhouden van een uitleg die rekening houdt met de taakverdeling tussen partners in de huidige maatschappij. Man en vrouw verdelen tegenwoordig veelal de huishoudelijke taken, zij het dat de vrouw meestal toch iets meer doet dan de man....

De schade door het wegvallen van de huishoudelijke taakvervulling door de overledene mag volgens de Hoge Raad (anders dan in de literatuur veelal werd aangenomen) abstract worden berekend. Het gaat erom of aannemelijk is dat het inroepen van professionele hulp noodzakelijk is. Niet beslissend is of concrete uitgaven zijn gedaan.